

Handläggare
Monica Hector
Telefon: 08-50829765**Till**
Stadsbyggnadskontoret

Årsta 1:10 m.fl., utbyggnad av tunnelbanan Fridhemsplan – Älvsjö, planärende på granskning för del av fastigheten, 2020-09494

Med anledning av stadsbyggnadskontorets remiss av rubricerat ärende vill Skönhetsrådet anföra följande.

Beslut

Skönhetsrådet avstyrker förslag till detaljplan i en del som rör Station Älvsjö men tillstyrker förslaget övriga delar.

Ärendet

Detaljplanerna syftar till att möjliggöra byggande av en ny tunnelbanelinje – ”Gula linjen” – under mark mellan Fridhemsplan och Älvsjö med sex nya stationer. Detaljplanerna reglerar användningen ovan mark för ett flertal områden – främst för nya stationsuppgångar, teknikbyggnad och ventilationsanläggningar.

Skönhetsrådet har tidigare i processen avgett yttrande till Region Stockholm om tunnelbanelinjens dragning och stationernas placering. I föreliggande granskningshandlingar ingår ett gestaltungsprogram som klargör hur de nya stationsbyggnaderna samt övriga, för anläggningen nödvändiga tekniska lösningar, ska utformas. Rådet har tidigare uttryckt oro för stationsbyggnaden i Älvsjö eftersom den kommer mycket nära Älvsjö gård, en kulturhistoriskt viktig och mycket skyddsvärd gårdsanläggning. Detta har framförts i såväl remissvar till Region Stockholm som till staden i samband med programmet för Älvsjödalen, yttrandena bifogas. Rådet kan konstatera att granskningsskedet inte presenterar en lösning som tar hänsyn till gårdsanläggningen ifråga, vare sig ifråga om placeringen eller gestaltningen av byggnaden. Rådet har därför beslutat avstyrka denna del av förslaget.

Ärendet är avgjort med av rådet till sekreteraren delegerad rätt till beslut.

Bilaga till yttrande SR 2025/174

**Rådet till skydd för Stockholms
skönhet**Remissyttrande
Dnr SR 2023/241
Sida 1 (2)
2023.12.04**Handläggare**
Monica Hector
Telefon: 08-50829765**Till**
Region Stockholm, Förvaltning för
utbyggd tunnelbana, Box 225 50,
104 22 Stockholm**Samråd för tunnelbana mellan Fridhemsplan och
Älvsjö**

Med anledning av stadsbyggnadskontorets remiss av rubricerat ärende vill Skönhetsrådet anföra följande.

Beslut

Skönhetsrådet ställer sig positivt till samrådsförslaget avseende sträckning och föreslagna stationer med erinran om att stationernas placering och utformning måste vidarebearbetas och tydligare presenteras i nästa skede. Rådet avvisar helt den föreslagna arbetstunneln vid Rålambshovsleden och förespråkar alternativet vid Lindhagensplan.

Ärendet

Region Stockholm, Förvaltning för utbyggd tunnelbana, har inbjudit till samråd om den nya tunnelbanelinjen som ska byggas mellan Fridhemsplan och Älvsjö. Linjen kommer att gå via Liljeholmen, Årstaberg, Årstafältet och Östberga. Samrådet är en del av järnvägsplan, tillhörande detaljplan för tunnelbanan och tillståndsansökan enligt miljöbalken.

Beslutet om en ny tunnelbanelinje beslutades under Sverigeförhandlingen 2017. Linjen mellan Fridhemsplan och Älvsjö binder ihop centrala och södra Stockholm och den innebär att 48 500 nya bostäder med hållbara kommunikationer kan byggas. Den nya linjen ger nya resmöjligheter med smidiga bytespunkter till annan kollektivtrafik samtidigt som T-Centralen och röda linjen avlastas. Tunnelbanelinjen ligger djupt och hissar ska ge en smidig resa mellan perronger och entréplan. Restiden mellan ändstationerna blir beräknas bli ca 10 minuter.

Skönhetsrådet har tagit del av samrådsunderlaget och ställer sig positivt till den föreslagna sträckningen. Det är dock i dagsläget svårt att ta ställning till placeringarna av tunnelbaneuppgångarna i Årstaberg, Årstafältet, Östberga och Älvsjö eftersom planarbetet inte kommit så långt att det i dagsläget finns underlag som redovisar hur väl de inlemmas i respektive byggnad/plats. Rådet ser t.ex. att stationsuppgången i Älvsjö planeras nära Älvsjö gård. Gården med anor från 1500-talet är en av Stockholmstraktens äldsta ännu

Rådet till skydd för Stockholms skönhet105 35 Stockholm
Telefon 08-50829765
Växel 08-508 290 00
skonhetsradet@stockholm.se
skonhetsradet.stockholm**Rådet till skydd för Stockholms skönhet**105 35 Stockholm
Telefon 08-50829765
Växel 08-508 290 00
skonhetsradet@stockholm.se
skonhetsradet.stockholm

existerande. Enligt rådets uppfattning kräver platsen därför särskild omsorg och respektavstånd till gårdsmiljön. Vid Fridhemsplan och Liljeholmen sammanbinds den nya linjen med de befintliga stationerna och de entréer och biljetthallar som redan finns. Vid Liljeholmen tillkommer dock ett vertikalschakt för hissar placerat mot Trekantsparken.

I samrådet ingår även förslag till placering av de arbetstunnlar/sänkschakt och etableringsytor som behövs för att bygga tunnelbanelinjen och de planerade stationerna. Skönhetsrådet anser att man i första hand bör välja de ytor som tidigare använts, som t.ex. vid Östberga och Liljeholmen, avfarten från Södertäljevägen mot Hägerstensvägen. För Fridhemsplan nya station redovisas två alternativ – vid Lindhagensplan respektive Rålambshovsleden. I underlaget anförts för och nackdelar för de olika förslagen bl.a. med tanke på störningar för verksamheter och närboende i samband med sprängningar. Enligt Skönhetsrådets uppfattning finns det dock bara ett alternativ som kan accepteras och det är etablering vid Lindhagensplan. Platsen där bensinstationen finns lämpar sig väl för etablering, det behövs inga långa schakt i marken för att nå berggrunden och arbetstunnels längd är kortare i förhållande till det andra alternativets tunnel. Vidare har man vid borttransport av stenmassor direktanslutning till rondellen vid Lindhagensplan.

En etablering vid Rålambshovsleden innebär ett stort ingrepp i Rålambshovsparkens gröngördel. Etableringsområdet skulle uppta en lång sträcka längs parkens norra sida med en ramp som övergår i tunnel. Efter avslutat arbete kommer inte slänten att kunna återställas och planteras med träd eftersom tunneln kommer att behövas som permanent servicetunnel även efter byggtiden, d.v.s. infarten till servicetunneln kommer således i en eller annan utformning att finnas kvar.

Sammanfattningsvis bedömer således Skönhetsrådet att förslaget med en arbetstunnel vid Rålambshovsparken måste utgå eftersom följderna under såväl byggtid som efter tunnelbanans färdigställande skulle innebära allvarliga konsekvenser för parken och stadsbilden, i synnerhet som det inte kommer att vara möjligt att till fullo återställa marken. Rådet förordar därför att Region Stockholm går vidare med alternativet vid Lindhagensplan.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

10535 Stockholm
Telefon 08-50829765
Växel 08-50829000
monica.hector@stockholm.se
stockholm.se/skonhetsradet

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

10535 Stockholm
Telefon 08-50829765
Växel 08-50829000
monica.hector@stockholm.se
stockholm.se/skonhetsradet

Digitala signaturer

Detta dokument har signerats digitalt av följande personer

Namn

Inga Margareta Varg
Magnus Henrik Erkki Nerlund

Datum

2023-12-06
2023-12-06

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

10535 Stockholm
Telefon 08-50829765
Växel 08-50829000
monica.hector@stockholm.se
stockholm.se/skonhetsradet

**Rådet till skydd för Stockholms
skönhet**Remissyttrande
Dnr SR 2025/90
Sida 1 (3)
2025-05-19**Handläggare**
Monica Hector
Telefon: 08-50829765**Till**
Stadsbyggnadskontoret**Älvsjödalen, inbjudan till programsamråd, 2022-04286**

Med anledning av stadsbyggnadskontorets remiss av rubricerat ärende vill Skönhetsrådet anföra följande.

Beslut

Skönhetsrådet ställer sig positivt till programförslaget.

Ärendet

Stadsbyggnadskontoret har upprättat ett program för stadsutvecklingsområdet Älvsjödalen. Programmet beskriver förutsättningar och konsekvenser samt ger förslag på lösningar av övergripande frågor som inte kan lösas inom enskilda detaljplaner. Syftet med programmet är bl.a. att utreda förutsättningarna att utveckla området ifråga till en regional och lokal målpunkt med en urban, tät och välintegrerad blandstad. Den nya stadsdelen ska vara väl sammanlänkad till omgivande områden genom både gatunät och grönområden. Befintliga grönområden utvecklas enligt förslaget till ett sammanhängande park- och idrottstråk som kan hantera stora vattenmängder. Målpunkter utvecklas, som exempel föreslås den senast uppföra mässhallen kunna användas och utvecklas för idrott och andra evenemang. De kulturvärden som Älvsjö gård och Brännkyrka kyrka besitter ska lyftas fram och utvecklas till värdekärnor. De berg- och jordmassor som tunnelbanebygget genererar föreslås användas lokalt till höjdsättning av nya gator samt park- och idrottstråk. Vidare föreslås kolkällan vid Sjöängen utnyttjas för att minimera koldioxidutsläpp.

Rådet anser att det utpekade området har stor potential att utvecklas till en ny stadsdel med goda kvaliteter. Den i programmet föreslagna strukturen löser många frågor och problem – rådet välkomnar särskilt att Magelungsvägen får en ny dragning och att trafikkramperna försvinner. De ytor som på så sätt frigörs kan då användas som kvartersmark för ny bostadsbebyggelse respektive som utökning av Turingeparkens areal. Rådet ser stor potential i att sammankoppla Gamla Huddingevägens befintliga stadsgata med förlängningen av Älvsjövägen öster om järnvägen. Kopplingen gatorna emellan kan med fördel förtydligas i det kommande arbetet. Huddingevägen blir kvar som regionalt stråk för farligt gods vilket

Rådet till skydd för Stockholms skönhet
105 35 Stockholm
Telefon 08-50829765
Växel 08-508 290 00
skonhetsradet@stockholm.se
skonhetsradet.stockholm

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

10535 Stockholm
Telefon 08-50829765
Växel 08-50829000
monica.hector@stockholm.se
stockholm.se/skonhetsradet

innebär att den nya bebyggelsen måste placeras med säkerhetsavstånd från gatan. För att lösa detta planeras en lokalgata dras parallellt, via vilken man når de nya kvarteren. Rådet ser gärna att nya kvarter placeras invid Huddingevägen, men det förutsätter att farligt gods transporteras på andra trafikleder, vilket skulle kunna ske under den långa tidsperiod under vilken stadsdelen Älvsjödalen kommer att utvecklas och byggas. En öppenhet i denna fråga vore därför önskvärd så länge det är möjligt ur planeringssynpunkt.

Skönhetsrådet anser att de storkvarter som programmet redovisar kan ge goda förutsättningar för trivsamma gröna och planterade gårdsmiljöer. Inslag av mindre platsbildningar och fickparker är också välgörande i en urban miljö. Rådet välkomnar även att staden redan nu i programskedet föreslår mobilitetslösningar – det är en fråga som rådet ofta lyfter i remissyttranden över planförslag, eftersom den funktionen allt som oftast saknas. Att inom varje fastighet lösa parkeringsbehov är, enligt rådet, inte försvarbart varken ekonomiskt eller ur hållbarhetssynpunkt.

Det som rådet ställer sig mer kritiskt till är den höga exploateringsgraden närmast Älvsjö centrum och spårområdet. Rådet förstår att exploateringskontoret och stadsbyggnadskontoret anser att de föreslagna byggnadshöjderna är motiverade utifrån ekonomiska aspekter. Ur ett stadsbildningsperspektiv, då kanske särskilt i förhållande till den befintliga, låga bebyggelsen i Älvsjö centrum och de tillkommande lägre bostadskvarteren öster om högshuset, ter sig de föreslagna volymerna dock som för väl tilltagna. Det vore således önskvärt, enligt rådets mening, med en i höjd mer sammanhållen bebyggelse i Älvsjödalen. Vidare skulle rådet gärna se en mer blandad bostadsbebyggelse, t.ex. skulle inslag av radhus, stadsradhus eller andra bostadsformer kunna bidra till att skapa en över tid socialt hållbar blandning av bostäder i stadsdelen.

Älvsjö gård och Brännkyrka kyrka utgör självklara värdekärnor i programområdet och rådet skulle därför gärna se att siktlinjen mellan Älvsjö gård och kyrkan återskapas samt att en större vattenspegel som minner om den sjö som ursprungligen funnits i området skapas. Att Älvsjö gård får en central placering i den nya stadsdelen och därtill en ny och mot allmänheten riktad användning är positivt men rådet vill samtidigt värna gården och dess historia. Enligt rådets uppfattning bör en antikvarisk undersökning av trädgården göras och det av en kvalificerad trädgårdsantikvarie för att man inför den fortsatta planeringen vet vilka värden trädgården har och kan göra avvägningar ifråga om framtida användning. Vissa

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

10535 Stockholm
Telefon 08-50829765
Växel 08-50829000
monica.hector@stockholm.se
stockholm.se/skonhetsradet

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

10535 Stockholm
Telefon 08-50829765
Växel 08-50829000
monica.hector@stockholm.se
stockholm.se/skonhetsradet

tillägg kanske kan fungera i trädgården medan andra kan vara mindre lämpliga sett till den historiska miljön. Samma sak gäller byggnaderna – endast funktioner som inte kräver förändringar som menligt påverkar byggnaderna eller den omgivande miljön bör komma ifråga. I sitt remissvar över Region Stockholms förslag till ny tunnelbana till Älvsjö framhöll rådet särskilt att en ny stationsbyggnad vid Älvsjö gård kräver både respektavstånd till gårdsanläggningen samt stor omsorg avseende gestaltning, material och utförande. Stadsbyggnadskontoret bör i sitt fortsatta planarbete bevaka detta.

Rådet vill i sammanhanget lyfta frågan om tunnelbanans förlängning mellan Älvsjö och Hagsätra. Det vore, enligt rådet önskvärt om det gick att förlänga antingen den nya linjen från Älvsjö till Hagsätra eller vice versa. Det finns sedan 1950-talet ett tunnelbanereservat från Hagsätra som löper mot Älvsjö. De två tunnelbanorna kommer inte att kunna sammankopplas då det är helt olika system och tåg, så omstigning mellan de båda linjerna blir nödvändig, men det vore positivt för områdets utveckling om en sammankoppling av de båda linjerna på sikt blir av. Rådet vill slutligen se att det befintliga arbetsplatsområdet söder om programområdet också omformas och vidareutvecklas att bli en del av Älvsjödalens stadsdelsområde.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

10535 Stockholm
Telefon 08-50829765
Växel 08-50829000
monica.hector@stockholm.se
stockholm.se/skonhetsradet

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

10535 Stockholm
Telefon 08-50829765
Växel 08-50829000
monica.hector@stockholm.se
stockholm.se/skonhetsradet

Digitala signaturer

Detta dokument har signerats digitalt av följande personer

Namn	Datum
Magnus Henrik Erkki, Nerlund	2025-05-21
Inga Margareta, Varg	2025-05-21

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

10535 Stockholm
Telefon 08-50829765
Växel 08-50829000
monica.hector@stockholm.se
stockholm.se/skonhetsradet

Digitala signaturer

Detta dokument har signerats digitalt av följande personer

Namn	Datum
Magnus Henrik Erkki,Nerlund	2025-09-11
Monica Christina,Hector	2025-09-11